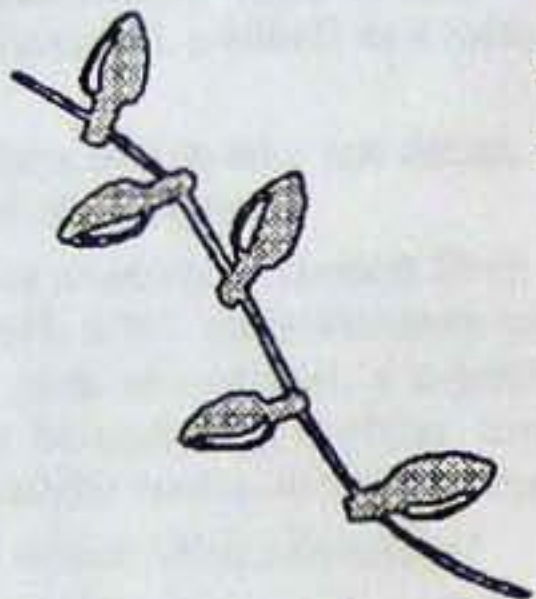

UNITÁRIUS ÉLET

XLIX. évfolyam 4. szám

1995. április

Hengerítsétek el a követ

*„Az igazság pedig megszabadít a halálból.”
Péld. 10,2b.*

*„Jézus így szólt: „Vegyétek el a követ!”
Jn 11, 39a*

Feltámadás – igéből képzett főnév. Ez a főnév a húsvéti történet alapfogalma. Feltámadás – ezt magyarázzák évszázadok óta a keresztény teológusok húsvét ünnepén.

Feltámadni, mint ige, annyit jelent, hogy visszatérni, visszajönni, akár a feledés homályából, akár abból az ismeretlen, láthatatlan másik dimenzióból.

A húsvéti evangélium, örömmel, azért is vált oly felfokozottá, mert nagypéntek után következik. Úgy is fogalmazhatnánk, hogy ez a kereszt misztériuma.

E. Wiesel az „Éjszaka” c. művében leírja a golgotai jelenethez hasonló borzalmas auschwitzi kivégzést. Az SS-keretlegények két férfit és egy fiút akasztanak fel az összeharagított táborlakók előtt. A két férfi pillanatok alatt meghal. A fiatal és erős fiú halálusája fél óráig is eltart ...

Azt írja Wiesel: – Hol van az Isten, hol van? – Kérdezi valaki halkán mögöttem. S akkor – írja Wiesel – nyomban hallottam egy hangot belül – Itt van, itt vagyok – a bitófán.

Gyökössi Endre, református pasztorálpszichológus, az alábbi gondolatot fűzi a történethez: „Az Isten Jézusban teljes isteni szeretetével szólította meg az embert. Az ember – Isten szeretetére – bitóval válaszolt ... és Isten mégis szeretete, ő a szeretet. A szeretet szenvedéssel jár, ha tetszik, kereszttel. ...A szenvedés egyetlen feloldása és megoldása ma is és mindörökké a megisszeretett: az aktív, a cselekvő, a szenvedést átalakító AGAPÉ.”

Ha fellapozzuk a káténkat, azt találjuk írva, hogy húsvét Jézus eszméi győzelmének ünnepe. Ez a megfogalmazás bővebb magyarázatra, újra átgondolásra szorul. Hisz Jézus eszméinek győzelméről beszélni nagy merészség lenne részünkről egy olyan világban, melynek biztonságát jelenleg is az erő és a kölcsönös féltékenység tartja fenn. Ugyancsak nehéz lenne ezen eszmék győzelmét keresni egy szekularizált világban, félig telt templomokban, az emberi közönyben, az elanyagiasodás függésében.

Azt hiszem, sokkal inkább beszélhetünk Jézus eszméinek folyamatos jelenlétéről. Arról a harcokról, amely ezeknek a gondolatoknak és a való élet összevetésének során zajlik.

A húsvéti keresztény tanítás, a feltámadást ünneplő öröme, az ember legtragikusabb problémájára, a halál kérdésére ad választ.

Hogyan oldjuk fel ezt a problémát?

A Példabeszédek Könyvének bölcs írója tömören így válaszol: „az igazság pedig megszabadít a halálból”. De mi az igazság? – kérdezzük rögtön. Jézus azt mondja: „Én vagyok az út, az igazság és az élet”. A Példabeszédek írója és Jézus egyaránt olyan jelentőséget tulajdonított az igazságnak, hogy az az emberi élet legsúlyosabb problémáját oldja meg.

Amikor Jézus azt mondja, hogy ő a megoldás, nyilván azokra az eszmékre, illetve megvalósításukra gondol, amelyekről a káténk is beszél. Ezek az eszmék tovább éltek az ő halála után is. Ezek az eszmék itt vannak közöttünk, és örökösen kihívást jelentenek számunkra.

Jézus rendkívül fontosnak tartotta az igazság kérdését. Az igazság után való törekvés, – számára egy az Isten országa keresésével. Az igazságra szomjúhozó embert boldognak mondotta. A boldogság pedig Jézus értelmezésében, az ember számára elérhető legörömtelibb kategória. Az igazságot kereső ember még akkor is Isten felé tart, ha nem tud róla, mégpedig azért, mert az ő akaratát cselekszi.

Az igazságban élő ember végső soron az, aki mások üdvére él. És a mások üdvére végzett – Istennek tetsző – élet közelebb viszi a cselekvőt ahhoz a világhoz, melyet az értékek világának, vagy magának az örökéletnek nevezünk. „Nem hal meg az, ki milliókra költi dús élte kincsét” – fogalmazza meg ezt a gondolatot Arany János.

Ebből az unitárius felfogásból következik, hogy az igaztalan élet mind távolabb kerül az örökkévaló értékek világától. Az az ember, aki nem lát tovább a földi élet önző törvényeinél, annak egész valója nyilvánvalóan megmarad ennek a földi életnek a törvényei alatt. Jelleme nem fejlődik az isteni világ valóságához. Az ilyen ember születik, és meghal.

A mi mai húsvétunk unitárius örömmel éppen az, hogy van időnk és van lehetőségünk. Jézus eszméi még nem győzedelmeskedtek. Rajtunk áll, hogy győzzenek-e!

A Lázár feltámasztásáról szóló történetben, így szól Jézus a sírbarlang bejáratánál: „Vegyétek el a követ!”. Nekünk is szól ez az üzenet: Hengerítsétek el a követ! Vegyétek el a követ, ha látjátok, hogy eszméim diadalának útjában állnak!

Áldott húsvéti ünnepeket kívánunk!

UNITÁRIUS IFJÚSÁG

Húsvéti kis káté Jézusról

Hány éves korában kezdett Jézus tanítani?

Jézus 30 esztendő volt, amikor elkezdett tanítani, előtte azonban Keresztelő Jánossal megkereszteltette magát.

Mi volt Jézus tanításának célja?

Célja az volt, hogy megismertesse az emberekkel Isten törvényeit, és ezáltal megszabadítson bennünket, embereket a tudatlanságtól, a bűntől és a halál félelmétől.

Milyen intézkedést tett Jézus, hogy tanításai elterjedjenek?

Jézus kezdetben tizenkét férfit vett maga mellé, kiket tanítványainak nevezünk. Velük járta az országot, s miközben tanított és betegeket gyógyított, tanítványait előkészítette tanításai elterjesztésére.

Kik voltak Jézus ellenségei?

Jézus ellenségei azok voltak, akik az általa hirdetett Isten országa terjesztésétől saját érdeküket féltették; ezért üldözték.

Mit tett Jézus üldöztetése és szenvedési között?

Jézus imádkozott, így új erőt és bátorságot nyert tanítása folytatására.

Hány évig tanított Jézus?

Jézus mindössze három esztendeig tanított. Ellenségei Júdás árulása folytán elfogták, Pilátus elé vitték, általa halálra ítéltették, majd keresztre feszítették.

Milyen volt Jézus halála?

Jézus halála – amiképp élete is – az Isten és az emberek iránti szeretet megnyilvánulásának jegyében telt. A kereszten ellenségeiért imádkozott, számukra Isten bocsánatát kérte. Saját lelkét gondviselő Atyjának ajánlotta.

Salgó Zoltán (8 éves)

Jézus életének mely állomásait ünnepeljük húsvétkor?

Jézus a zsidó húsvét ünnepe előtt vult be tanítani Jeruzsálembe – bevonulásának ünnepe a virágvasárnap. Nagypénteken keresztre feszítésére, az ezt követő húsvéti napokon halálára és eszméinek győzelmére emlékezünk.

Mire köteleznek bennünket Jézus tanításai?

Mindazok, amiket Jézustól tanultunk, köteleznek bennünket arra, hogy őt szeressük, tiszteljük, kövessük tanításait, és embersége példa legyen számunkra.

Ferencz József nyomán

Muszka Ibolya

A temetés

*„Mi szertartás még?”
(Hamlet 5/1)*

Hogy búcsúztatták azt, akinek nevében oly sok végbúcsút vettek s vesznek ma is szerte a világon?

„Az arra menők pedig szidalmazták vala őt, fejüket hajtogatván...” „Másokat megtartott, magát nem tudja megtartani” (Máté 27). Az „arra menők” vártak, amíg őt már fogságba ejtették, átszegezték kezét és lábát. Amíg biztosra vehették: most már elvesztette erejét. „Sok asszony vala pedig ott, kik távolról szemlélődnek vala” (Máté 27).

De ki volt közel?

Tanítványai elszéledtek az erőszaktól való félelem miatt. Az elszéledteknek egyéb okuk is

lehetett menedéket keresni: minél közelebb voltak hozzá, annál inkább kellett védeniük immár értékes mivoltukat.

Mégis, volt valaki, aki bátor volt kiállni érte. „Mikor pedig beesteledék,” (Máté 27) mikor az erőszak vihara elvonult, eljött az az egy, a türelem megtartottja. Ereje bölcsességében s óvatosságában volt, romantikus lényé jól őrzött emberi alapon nyugodott. Egy „tanácsbeli, jó és igaz férfiú”, (Lukács 23) akinek hatalma volt, hogy megadja Jézusnak az utolsó tisztességet.

Lukács evangéliumában két férfi volt a sírnál, és azt mondták a keresőknek: „Mit keresi-

tek a holtak közt az élő? Nincs itt, hanem feltámadott.” (Lukács 24) Márk írásában „látának egy ifjút ülni jobb felől, fehér ruhába öltözve” (Márk 16); mintegy jelképezve a tisztaszívű ifjúságot.

Azoknak, akik végükhöz érnek, sorsuk gyakran nem engedi, hogy megismerjék követőiket.

Isten az összekötő erő.

Az ifjú, fehér díszruhában, elkezdett egy folyamatot. Kijelentette, kinyilatkoztatta a Feltámadást.

Jakab Mária

A Lázár feltámasztásáról szóló történetben, a tanítványok életében is példaértékű volt, hogy töretlenül hittek Isten gondviselésében, abban, hogy ő állandóan tevékenykedik a világban. Hittek, hogy ezt az isteni elrendezett világot nem lehet köznapi korlátok közé szorítani, hogy elmaradjon belőle a ragyogó megjelentésekre való állandó felkészülés.

A bibliai csodák lényege épp abban rejlik, hogy bízó hittel fordultak Jézushoz a tanítványai. Hitük mindenre képesnek tartotta az Úr küldöttét.

Ez a bízó hit adjon nekünk is erőt, ez járjon át minket, ez támadjon fel húsvét hajnalán.

Befejezésül Nyiri Tamás, a nemrégiben elhunyt neves katolikus teológus gondolatait idézem:

„Miért kellett meghalnia Jézusnak a kereszten? Amiért minden nagy embernek meg kell halnia. Rendkívül nyugtalanító, mérhetetlenül felzaklató viselkedése alaposan felbolydította a kortársait. Most meg nekünk nem hagy békét. Kivégezték, de annyi belátása sem volt, hogy holtan maradjon. Tovább zaklat... Hitelessége, kikezdhetetlen egyénisége felülkerekedik az összes sémán, amelybe belesajtoljuk. Megismétli a felszólítását: higgyetek Atyám országában, szólítsátok őt édes jó apának, ahogyan tőlem tanultátok. Okosabban tenné, ha végleg eltávoznék. De nem teszi. Nem ment el, nem megy el, és nem fog elmenni soha.”

Ámen

Orbókné Szent-Iványi Ilona

Az Erdélyen kívüli magyar unitarizmus története a XVI. és XVII. században

Végére érkezünk az alföldi unitarizmus történetének. A szépen ívelő, és áldozatos munkával terjeszkedő unitárius misszió számára súlyos csapást jelentett János Zsigmond fejedelem halála és Dávid Ferenc tragédiája. Mielőtt értékelnénk ezt a nagyszerű tevékenységet, szólnunk kell a tragikus nyok esztendőről, amely János Zsigmond és Dávid Ferenc halála között eltelt.

Az alföldi unitarizmus sorsa János Zsigmond halála után

János Zsigmond fejedelem megítélésében érthetetlen módon elfogult a magyar történetírás. A felekezeti elfogultság nem tudja megbocsátani vallási állásfoglalását, el akarják hallgatni szerepét a vallásügyi törvények létrehozásában. Megkérdőjelezzik politikai és országkormányzati tehetségét, leleplezik tehetetlenségét, miközben szemére vetik a székelység megfélemezésére tett intézkedéseit. Sajnálatos, hogy ehhez a hamis képhez néhány unitárius szerző is hozzájárult, mondván, hogy vallásügyi kérdésekben, sőt unitárius szimpátiájában is előbb Blandrata, majd Dávid Ferenc hatása alá került.

Az Unitárius Élet keretei nem arra valók, hogy egy ilyen kérdést érdemben meg tudjunk vitatni. Nem is célom ez! Annyit azonban megjegyzendőnek tartok, hogy édesanyja halála után mintegy tizenkét esztendőig uralkodott Erdélyben. Uralma két világbirodalom őrle köve között próbálta kis országának és a magyarság tradícióinak megtartását. Tanácsosaival együtt megteremtették kicsiny országuknak belső rendjét. Külpolitikailag megpróbálta a lehetetlent: viszonylag függetlenséget a szultánok és a Habsburgok birodalma között. Valláspolitikában az első európai uralkodó, aki megérti és tiszteli a máságot, ugyanakkor mélyen hívő és felvilágosult nyugat-európai.

Halála súlyos köveket hengerített az unitárius vallás fejlődésének útjába. Dávid Ferenc udvari papja és mélyen hívő társa, és valláspolitikájának maradéktalan követője nem akarta tudomásul venni, hogy Európa túl van már ezen a gondolkodáson. Egyre jobban elhatárolódtak egymástól a különböző vallási irányzatok, megkövesedtek, és a gyűlölet fegyverét élesítve készültek a leszámolásra egymás ellen. Amit a politikai alkatú Blandrata megértett, Dávid Ferenc és eszmetársai nem akartak tudomásul venni. Függetlenül a Báthoryaktól, a jezsuitáktól és Blandrata mesterkedéseitől, az unitárius egyház és püspöke akkor került vád alá, amikor a főpap 1579. februári zsinatának meghívójában azt írta, hogy a világnak nincs joga tiltani azokat, akik az igazság kutatásán fáradoznak.

A további események az egyháztörténetből ismeretesek. A püspököt országgyűlési bíróság elé állítják, börtönbe zárják. A lelkészekre hatalmi szóval kényszerítették hittételeket, és a hatalomnak engedelmeskedő egyházkormányzói szervezetet építenek ki.

Az alföldi lelkészek impozáns egyöntetűséggel foglalnak állást Dávid Ferenc mellett és a világi hatalom ellen. Véleményüket ketten is megfogalmazzák írásban: Óvári Benedek, akét félrevezetéssel rábírtak Krisztus imádásának aláírására, és Karády Pál, aki az 1579. november 9-én keltezett levelében így ír az új hatalom által kreált püspököknek, Hunyadi Demeternek: „Elveszejtettétek az ártatlan embert, kinek a keresztény vallás iránt oly nagyok az érdemei, de eljön az idő, amikor Dávid Ferencet,

Krisztusnak ez igaz vértanúját körmeitekkel a földből kikaparnátok, és az életre visszahoznátok. Nem érhetett minket az ő elvesztésénél nagyobb veszedelem, amit vajha a kegyelem Istene kegyelme jóságával enyhítene. Jaj, jaj, jaj tinétek. Meg kell vigasztalódnom fölöttetek és a ti nyomorúságotok fölött. Ezt mondja az Úr!...Éljetek ha tudtok, gyilkosok, Kain atyafiai.”

Basilius István ekkor már nincs az alföldiek között, hanem erdélyi lelkész. Ő azonban konzervens volt az imádás kérdésében. Élete végéig védte a Krisztus imádására vonatkozó hittételeket. Arra is vállalkozott, hogy amikor családi ügyben végigjárja az Alföldet, meglátogatta egykori missziós társait, és a fejedelem pártjára akarta megszerezni, 1580-ban. Útja eredménytelen volt, miként az a fejedelemhez írt leveléből kiténik. Az alföldiek nem engedtek, hűségesek maradtak Dávid Ferenc szelleméhez.

Báthoryék nem tudtak semmit tenni a hódoltsági területek egyházközségeivel és lelkészeivel. Annál keményebben jártak el a joghatóságuk alá tartozó területeken. Az akciók eredményeként Bogáthi Fazekas Miklós néhány évre Pécsre megy száműzetésbe. Mikor pedig visszatérhet Erdélybe, a rokonszenvező unitárius főurak udvarában, majd kisebb eklézsiákban húzódnak meg csupán. Támogatta az udvar a nagy ellenfelek, a helvét hitűek unitárius-ellenes akcióit is. Ekkor kénytelen elhagyni Thoroczkay Máté fiatal lelkész és a későbbi nagyhirű, és Dávid Ferenc eszméihez visszatérő püspök Nagyváradot, a helybeli kálvinista vezető lelkész nyomására.

Az alföldi unitárius misszió megszűnése és jelentősége

János Zsigmond fejedelem halála, majd udvari papjának tragikus sorsa súlyos csapást jelentett az alföldi misszióra. Nem lehetünk romantikusak és ábrándozók. Tudjuk azt, hogy az unitarizmus felléptekor a Partium földesurai már eldöntötték hovatartozásukat, Méliusz Juhász Péter egyházát választották. Csatlakoztak hozzájuk az egyre gazdagabbá változó mezővárosok és azoknak többségei (Méliusz kifejezésével „áros népei”). Az unitáriusok által meghódított területek elenyésző kisebbséget jelentettek a megmaradók tömege mellett. Mekkora erőnek kellett lennie Basiliusnak, Karády Pálnak, Óvári Benedeknek, Somogyi Máténak, Tót Miklósnak és a többi névtelen segítőársnak a hitében, hogy vállalni tudták a missziót ilyen feltételek között is?

Bármilyen erős volt azonban a hitük, a történelem viharának nem tudtak ellenállni. 1595-ben megindul a tizenöt éves háború, és ennek pusztításai nyomán kicserélődtek a települések lakói. Kálvinista utánpótlás került a környező vagy a távolabbi vidékről, unitárius háttér azonban sehol sem. Egy-egy pusztító hadjárat után az elnéptelenedett gyülekezeteik, településeik, más felekezetűekkel töltődtek fel. Irodalmunk 1620-ból ismer még adatokat létezésükről.

Következő folytatásunkban megkezdjük a legeredményesebb unitárius misszió ismertetését. Megismerkedünk előbb a dunakanyari és a felső-dunántúli misszióval, majd pedig a 120 évet élt és főiskolával rendelkező baranyai unitarizmussal.

(folytatjuk)

Szász János

Kodály és Bartók művészetének visszhangja Székelyudvarhelyen

II. rész

1938. december 11-én ünnepelte a Székely Dalegylet fennállásának 70. évfordulóját. A *Közélet* december 18-i számában olvashatjuk Tompa László méltatását: „Az ünnepi hangverseny műsorán szerepelt darabok közt egyetlen egy Kodály dalt énekeltek (...) lélekbeli eredő közvetlenséggel és a közönség jóleső tetszése mellett. Ezt a hatást tapasztaljuk, s mégis dalegyleteink mintha húzódoznának (...) ahelyett, hogy műsorukat ezen művekkel gyarapítani igyekeznének. Nem tudjuk és nem is keressük az okot, miért, de ajánljuk nagyjaink szerzeményeit dalegyleteink figyelmébe.”

1939. januárjában a Szombatfalvi Dalkör öt éves fennállásának ünnepi hangversenyén több dalárda működött közre. A Szentimrei Földész Dalkör Bonda Áron vezetésével Kodály kórusműveket is énekelte. Sajnos a tudósítás a mű címét nem említi. (*Székely Közélet* 1939. január 28.) 1939. május 14-én gyermekkórus találkozót rendeztek Udvarhelyen a környék iskoláinak bevonásával. A találkozót a főgimnázium énekkara zárta Kiss Elek zenetanár vezényletével Kodály *Székely keserves* című vegyes karával. (*Székely Közélet* 1939. május 20.)

A *Mi Dalaink* című népdalgyűjteményre hívja fel a figyelmet lapjában 1940. január 20-án a főszerkesztő, Tompa László: a „Kodály-Bartók és mások gyűjtését tartalmazó könyvecske beszerezhető városunkban”.

1940. február 18-án Balogh Ferenc hegedűművész hangversenyezett Udvarhelyen. Műsorán Bartók-művek is szerepeltek. Egy évre rá (1941. ápr. 20-án) tartott hangversenyén pedig elhangzott Kodály *Adagiója*.

1943. november 13-án az akkor legnevesebb, európai hírű magyar hegedűművész, Zathureczky Ede hangversenyén elhangzott Bartók *10 gyermekdala* is.

Tompa 1943. november 27-én „Lapszemle” rovatában Szabó Ernőnek a *Magyar Dal* folyóiratban megjelent *Ponyvatzene és közösségi nevelés* című cikkét ismerteti.

A *Szabadság* 1945. október 9-i száma szomorú hírt közölt: „Bartók Béla (1881–1945) a magyar zenei megújulás Adyja (...) távol hazájától, önkéntes száműzetésben, New Yorkban, 1945. szeptember 25-én elhunyt. Hajtsuk meg fejünket emléke előtt.”

1946. szeptember 26-án művészi zeneestélyt rendeztek Udvarhelyen. Műsoron Bartók, Beethoven, Schumann és Jodál művek szerepeltek. Előadók: Balogh Ferenc hegedűművész és Dr. Jodál Gábor zeneszerző, főiskolai tanár.

1948-ban az udvarhelyi zenei élet irányítását Balázs Ferenc vette kézbe. Sokoldalú muzsikussal: hegedűs, karmester, és hangszerelésre is vállalkozott. Énekkart vezényelt, és életre hívta a háború viharában szétesett Filharmonikus Zenekart. Ugyanakkor megszervezte a Dózsa György Népi Athenaeum népi zenekarát is, amely később a Művelődési Ház égisze alatt működött. Énekkarának műsorán tömegdalok, népdalfeldolgozások és madrigálok szerepeltek, de ezek mellett felcsendültek Kodály és Bartók kórusművei is: *Molnár Anna*, *Köszöntő*, *Ne menj el*.

A Székely Dalegylet férfikara, amelyet szintén Balázs Ferenc vezetett, 100 éves fennállása után végre Bartókot énekelte! Az Akarat Kisipari Termelőszövetkezet női kórusának műsoranyagában is helyet kaptak *A juhásznak jól van dolga*, a *Ne menj el* című kórusművek.

A *Szabadság* 1950. március 25-i száma arról tudósított, hogy a város zenei élete fontos állomáshoz érkezett: „Kodály Zoltán *Háry János* című daljátéka minden tekintetben magasrendű szórakozás lesz Székelyudvarhely és a megye dolgozóinak. A darabot a Dózsa György Athenaeum színjátszó csoportja adja elő, hónapokig tartó gondos és lelkiismeretes betanulás után, március

27–28–29–30–31-én. A vidékiek részére 28-án, kedden du. 3 órai kezdettel is lesz előadás.” A rendezést Fehér Imre nyugalmazott színházigazgató vállalta. A szereposztás: Háry János – Kerestély Gyula, Örzse – Pethő Amália, Ebelasztin – ifj. Csizsár Antal, Császárné – Soó Anna, Napóleon – Miklós József, Mária Lujza – Orbán Gabriella, Magyar silbak – Bodrogi Balázs. A zenekar tagjai: Dr. Wenetsek Oszkár, Khell István, Dr. Rösler Károly, Lovász Miklós (I. hegedű), Sámson József, Kerekes Sándor, Debreczeni Károlyné, Debreczeni Gábor (II. hegedű), Dr. Farkas Sándor, Balogh Salamon (brácsa), Lőrinczy László, Kovács Lajos (cselló), János Ferenc, Fröhlich Péter (nagybőgő), Wenetsek Sára (zongora), Debreczeni Károly (harmónium), Kovács József (klarinét); Dolga Lajos (trombita), Szabó János (trombon). Zenekarvezető: Balázs Ferenc.

A városi Művelődési Ház népi zenekarának akkortájt legnépszerűbb sikerdarabjai, Balázs Ferenc visszaemlékezése szerint, a *Hora staccato* és *Háry János Intermezzója* voltak. Tudomásom szerint, szinte egy évtizedig Kodály és Bartók többi műve nem hangzott föl Székelyudvarhelyen.

A Pedagógiai Líceum női kara 1956–67 között Lakatos Imre és Farkas Sándor irányítása alatt Kodály és Bartók több kórusművét énekelte, a *Ne menj el*, *Huszárnóta*, *Bolyongás*, *Esti dal*, *Köszöntő*, *Békedal*, *Jelige*, *A juhász* címűeket.

1970. október 3-án a Művelődési Ház Bartók Béla emlékestet tartott. A műsorban közreműködtek: L. Bakk Anikó zenetanár, Balogh Ferenc hegedűművész, Tischler Ildikó zongoraművész-nő, Tóth Erzsébet, a marosvásárhelyi Maros Művészegyüttes szólistája és Birtalan Judit.

1972. tavaszán a Pedagógiai Líceum ének- és zenekara, valamint szólistái hangversenyt rendeztek. A műsorban Bartók és Kodály több műve hangzott el: *Bolyongás*, *Legénycsúfoló*, *Zöld erdőben*, *Csikó*. A zenekar négy gyermekdalt adott elő a *Gyermeknek* ciklusból.

„1972. december 16-án újra megtelt a Művelődési Ház nagyterme. Kodály Zoltán emlékének adóztunk születésének 90-ik évfordulóján. Kodályra emlékeztünk, aki a népzene szenvedélyes gyűjtője volt, s aki gyűjtőútjai során járt Székelyudvarhelyen is. A férfikórus idősebb tagjainak emlékezetében még élénken él egy Kodály találkozó.” Az emlékestet közreműködtek: László Ferenc, Papp Tóth Márta, Ercse Éva, Makkay Edit, Szacsavay Lilla, Szőnyi Zoltán, Darabont Attila, Nagy Géza, valamint a Pedagógiai Líceum női kara, Lakatos Imre vezetésével. „A székelyudvarhelyi Művelődési Ház ez alkalommal illően tisztelgett Kodály emlékének.” (*Hargita* 1972. december 19.)

1981 és 1982 a centenáriumi évek voltak:

– 1981. március 31-én – Bartók Béla születésének 100-ik évfordulóján – Banner Zoltán és Búzás Pál „Szarvasének” című előadójátékján – fejt hajtottunk zeneszerzői és emberi nagysága előtt;

– 1982. december 9–18. között a Művelődési Ház *Zenei Napok*-at rendezett „In memoriam Kodály” jelleggel.

A programokat, a megnyitó és az összekötő szövegeket Szép Gyula és Farkas Sándor állították össze. A sorozat kiemelkedő eseményeit a *Háry János*, a *Székely fonó* előadásai, és a *Czinka Panna* országos bemutatója alkották. Három Kodály-mű egy hét alatt egy kisvárosban – feltehetjük a kérdést – volt-e olyan város, amelyik ennél többet tett zenénk szolgálatában?

Ismertetésünket Tompa László szavaival zárjuk, aki Székelyudvarhelyen elsőként írt Bartókról, Kodályról. Tanácsa ma is időszerű: „Ajánljuk nagyjaink szerzeményeit dalegyleteink – és mindenki – figyelmébe!”

Farkas Sándor
zenetanár

HITÜNKRŐL

XVI. rész

A küldetés

A test hivatása a lélek hordozása, a lélek küldetése a szeretet Istenét képviselni a létért folyó ádáz küzdelemben.

Az Unitárius Egyház a társadalom egészének nagyon kis részét képezi. Az eszmék szolgálatában mégis számottevő. Egyházunk egy eszmét szolgál, és ebben mindig több szó jut a minőség, mint a mennyiség jellemzőinek. Egyházunknak nemcsak taglétszáma, és ennek megfelelően hivatása, hanem szellemisége, és ennek megfelelően küldetése van.

Magától adódik a kérdés: hogyan tudjuk mi ilyen kis létszámmal nagy jelentőségű eszménket eredményesen szolgálni. Egyáltalán: mekkora lehet a hatósugara egy olyan eszmének, amit több ezren képviselnek ebben a tízmilliós országban? – Nyugodt és határozott a válaszuk: nem az számít, hogy mekkorák vagyunk, hanem hogy milyen lélek lakja az egyházat. Pál se volt erős testű ember. „Tövis adatott testembe, – írja a 2. Kor. 12:9-ben, – hogy gyötörjön, hogy el ne bizakodjam. Emiatt háromszor kértem az Urat, hogy távozzék az el tőlem. De ő ezt mondta nekem: „Elég neked az én kegyelmem, mert az én erőm erőtlenség által ér célhoz”. Legszívesebben tehát erőtlenségeimmel dicsekszem, hogy a Krisztus ereje lakozzék bennem. – Hogy a Szeretet uralkodjék általam.

– Kicsi a bors, de erős – mondja a magyar ember. A nemzet érdeke nem az, hogy elnyomja vagy elhanyagolja kissebbségeit, hanem hogy értékalkotáshoz segítse. Ezt a segítséget mi meg is kapjuk. Még többet is kérhetünk annak mértékében, ahogy bizonyítani tudunk. Borsból nem azért tesznek keveset, mert kicsi vagy drága, hanem mert annyi kell. Mi nem hisszük, hogy elegen vagyunk, de azt igen, hogy hazánk vallási életébe sajátos ízeket viszünk.

A mi szellemiségünk áttörése nem a tömegünkön múlik, hanem azon, hogy akarjuk-e, munkáljuk-e az áttörést. Azon, hogy van-e megélt küldetéstudatunk. Ebben nálunk nincs számottevő hiány.

Kollektív küldetéstudatunk formai meghatározása után a tartalmáról is szót kell ejtenem. Ennek rendjén csak a magam nevében beszélhetek. Egyéni véleményt adok elő a közös küldetésünkről. Nem egyéni véleményem, hogy az unitarizmus küldetése nem lezárt, hanem változó. De nem mondhatok hivatalos véleményt arról, hogy mi változik és mivé. Tán csak egyéni meglátásom az, hogy a hitelvtisztogatás helyét a hitelv-megvalósítás küldetése kell átvegye.

Hitelrendszerünk alapja az istenegység eszméje. „Mert ha vannak is úgynevezett istenek, – mondja Pál az 1. Kor. 8: 5–6-ban – ahogyan sok isten és sok úr van, nekünk mégis egyetlen Istenünk az Atya, akitől van a mindenség, mi is őerte, és egyetlen Urunk, a Jézus Krisztus, aki által van a mindenség, mi is őáltala”.

Ez az egységeszme nekünk azt jelenti, amit az 1. Jn. 4:16-ban találunk: „Isten szeretet, és aki a szeretetben marad, az Istenben marad, és Isten is őbenne”. – Az első idézet, mellyel a tízparancsolattól az evangéliumi Nagy parancsolatig mindenütt találkozunk a Bibliában: teológiai, a második, ami pedig az Evangélium alapeszméje: gyakorlati istenfelfogás. Ma is fontos vallani, de sokkal fontosabb gyakorolni az istenszeretetet. Ezért a jövő unitarizmusát nem a teológiai istenegységben látjuk, hanem a Szeretetisten egységében. Nekünk tehát nincs más Istenünk, csak az atyai szeretet. Ez a szeretet egy és oszthatatlan nemzeti és nemzetközi vonalon mindenütt.

A szeretet gyakorlatának eszményvilágát, szellemiségünk inkarnációját Pál szeretettanában keressük, az I. Kor. 13. fejezetében. Kollektív küldetéstudatunk itt lebomlik. Az egyéni küldetés-

tudat melegágya lesz. Ez a fejezet a szeretet himnusza, de nem elvont dicsőítés, hanem a gyakorlat himnikus meghatározása. Szeretet nélkül semmik vagyunk, életünk üres hangzavar. Pogány erények, csillogó bűnök a jó cselekedeteink is, – ahogy Augustinus mondja, – a legkisebbtől el egészen az önfeláldozásig. Szeretet nélkül „semmi hasznom abból”. (13:3.) A Szeretetisten előtt részemről értékelhetetlenek.

Milyen Isten a szeretet? – Türelmes, jóságos, nem irigy, nem kérkedő, nem felfuvalkodott. Nem bántó, nem haszonleső, nem lobbanékony, nem vádaskodó. A hamisságnak nem örül, de együtt örül az igazsággal. Minden sérelemre fátylat tud borítani, mindent el tud hinni, mindent remél és elvisel.

A szeretet örökéletű. – A művészetek is megszűnnek, mert ezek a minden nyelven érthető kifejezések is törekedések. Eltöröltetnek a próféciák, az ismeretek, mert ezek is gyermekesek. „Csak amikor ... eljön a tökéletes, akkor fogok úgy ismerni, ahogyan engem is megismert az Isten. – Most azért megmarad a hit, a remény, a szeretet, e három; ezek közül pedig a legnagyobb a S Z E R E T E T”.

Ne vétkezzünk hát a szeretet ellen, mert azzal Isten ellen vétkezünk! Nem tudhatjuk mi ezt jobban, mint bárki más, de szellemiségünk fundamentumában áll a figyelmeztetés, hogy: „Ünepségeiteket ki nem állhatom! ... Távozzatok tőlem hangos éneklésetekkel ... ! Áradjon a törvény, mint a víz, és az igazság, mint a bővizű patak! ... Jön majd olyan idő, – így szól az én uram, az ÚR-, amikor ... nem kenyérre fognak éhezni, és nem vízre fognak szomjazni, hanem az ÚR igéjének hallgatására ... Támolyognak majd tengertől tengerig és északtól keletig. Bolyonganak és keresik az Úr igéjét, de nem találják. Azon a napon elepednek a szomszúságtól a szép szüzek és az ifjak ... Elesnek és nem kelnek fel többé!” (Ámós 5:21–24.; 8:11–14.) Ez volt a próféta küldetése.

Az Evangélium szűkszavúbb és könyörületesebb, de tömörségében is határozott és félreérthetetlen: „Nem mindenki megy be a mennyek országába, aki ezt mondja nekem: Uram, Uram, hanem csak az, aki cselekszik az én mennyei Atyám akaratát”. „Ti azért legyetek tökéletesek, mint ahogy mennyei Atyátok tökéletes”. (Mt. 7:21.; 5:48.) Ilyen aranyfedezet nélkül hitelét veszti az ünnep, a himnusz és a vallástétel is. Vallásgyakorlatunkból nem hullhat ki a hit. Az Isten szeretet, vallásgyakorlatunkban is szeretet kell legyen a hit. Erre küldte ki magából Isten a lelkünket a testünkbe. A szeretet bennünk a lélek. A hívő lélek szeretni vágyik Istent. Tudja, hogy hívő szeretet nélkül az Istennel való találkozásra méltatlanok vagyunk. Tengertől tengerig, északtól keletig kereshetjük, kiáltozhatjuk a nevét: Uram, Uram! – A mennyek kapuja csak a küldetésének élő lélek, a hivatásának élő szív számára nyitott.

Annyian tudják, annyian követik, és Isten még unitáriusokat is küldött követni, továbbadni ezt a próféciát. Kecsképasztor és ácsmester is teljesítette, nekünk is tudnunk kell teljesíteni. A Róma 12:9–21. is útmutatásokat sorakoztat a Szeretetisten megélésére, aki mennyei örömmérsében mutatja meg a dicsőségét. Emberek vagyunk. Ez emberséget is jelent, de gyarlóságot is. Isten tökéletes, mint a szeretet világa. Mi sohasem leszünk azok, de emberek csak akkor maradunk, ha sohasem adjuk fel a küldetésünket: „Ha lehetséges, amennyire tőletek telik, éljétek minden emberrel békeességben” – szól hozzánk Pál a Róma 12:18-ban. – És Isten önmagát, mint jutalmat ajándékozza nekünk.

Nyitrai Levente

UNITÁRIUS ELŐDEINKRŐL

Hídvégi Mikó Ferenc
(1585–1635)

Ma a 410 évvel ezelőtt született és 360 évvel ezelőtt elhunyt XVII. sz.-i történetíróra, Hídvégi Mikó Ferencre emlékezünk.

Mikó Ferencsel kapcsolatban mindenekelőtt az unitárius egyházhoz való tartozás tisztázandó. Ezt indokoltá teszi az a körülmény, hogy a vele foglalkozó kevés számú irodalom megkérdőjelezi unitárius mivoltát.

Szilágyi Sándor „Erdély irodalomtörténete” c. munkája a történetíró Kemény Jánost idézi, aki azt írja, hogy „Mikó unitárius, de valójában semmi religiójú ember”. Ezt az ítéletet azzal indokolja, hogy Mikó „a különböző felekezetek tanításából állít össze magának külön, egyéni hitvallást”.

Gál Kelemen „A kolozsvári unitárius kollégium története” (1935) és Nagy János a Mikó Ferenc életrajzában (Ker. Magv. 1875. X. k.) történetírónk vallására cselekedeteiből következtet. Gál Kelemen azt írja, hogy Kemény János által névleg unitáriusnak mondott Mikó – az üldözések korában – unitárius templomot és unitárius iskolát épít. Unitárius vallásáért – a fejedelmi udvarban – kénytelen sok gúnyt és sérelmet elszenvedni.

Nagy János a realitások talaján állva jegyzi föl, hogy Mikó befolyását nem egy esetben látta veti az unitáriusok érdekében. Akkor sem téved, amikor Mikót a korabeli legjelesebb unitáriusként említi. A hídvégi birtokán emelt unitárius templom akkora szellemi erőt képvisel, hogy azt a térítő úton levő Keserű Dajka református püspök sem meri bántani.

A Mikó építette hídvégi unitárius iskola az egyike a XVIII. század első harmadának egyik legvirágzóbb iskolája. Főnállásáig, 1636-ig, a legfelsőbb tanulmányokig lehetett benne tanulni. Itt kezdi tanulmányait a kolozsvári unitárius kollégium későbbi nagynevű tanára, a padovai egyetem volt növendéke, a filozófia és az orvostudomány magistere – a lap egyik múlt számában említett Árkosi Benedek, aki a Mikó halálára írt emlékkversében kegyelettel emlékezik meg a hithű templom – és iskolaépítő patrónusról.

Gál Kelemen Mikó unitáriusságát bizonyítandó, azt is elmondja, hogy 1633-ban tekintélyes összeget adományoz az unitárius diákoknak „szorgalmas és fogyatékoság nélküli taníttatására”. Ezzel új fejezetet nyit annak az iskolának a történetében, amelynek addigi összes személyi és dologi kiadását a városi tanács fedezi. Mikó adománya megnyitja azoknak a sorát, akik a következő, a XVIII. században anyagi áldozatokkal járulnak az iskola fenntartásához. ha még ehhez hozzávesszük azt is, hogy Mikó a temetésén résztvevő unitárius diákoknak 300,- Ft-ot rendel adományul, akkor nincs kétségünk afelől, hogy Mikó cselekedetei unitárius voltát bizonyítják.

Nagy János szerint Mikó gyermekeveit az apai háznál Hídvégen, majd Brassóban tölti. Szilágyi fölemlíti, hogy a korabeli főrangúak gyermekeiket – tapasztalatszerzés végett – valamelyik országnagy udvarába küldik, ahol elsajá-

títhatják mindazokat a tudományokat, amelyeket társadalmi hovatartozásuk megkíván.

Makkai „Bethlen Gábor krónikásai” (1980) című munkájában azt írja, hogy Mikó „inaséveit” előbb Barcsai András, utóbb Bethlen Gábor udvarában tölti. Székely Mózes 1603. július 17-ei csatavesztése után Bethlen Gábor kíséretében Temesváron, majd Nándorfehérváron találjuk. A viszonyok lehetővé válásával Mikó visszatér otthonába. 1604-ben ismét Bethlen Gáborhoz csatlakozik, és annak szolgálatában marad. Mint Bethlen Gábor híve, egyik oszlopa a törökpárti politikának.

Beöthy Zsolt „A magyar irodalom története” (1896) című könyvében fölemlíti, hogy Mikó többféle méltóságot visel, és fontos követségekre kap megbízást.

A vele foglalkozó munkák alapján többször jár követségben a Portán, a moldvai vajdánál, a budai vezérpasánál és II. Ferdinándnál. Hogy ezeket a követjárásoknak veszélye, az utazásokkal járó viszontagságok mennyire befolyásolják Mikó életkörülményeit, arról a vele foglalkozó irodalom nem tudósít. Azonban olvashatunk arról, hogy hűségét és ügybuzgalmát a fejedelem mindig honorálja.

Tisztségeiről szólva, 1611-ben csíki vicekapitány, 1613-ban Csík-Gyergyó-Kászon főkapitánya, 1622-ben főudvarmester és kincstartó.

Makkai László, Bethlen Gábor krónikásai felől szólva elmondja, hogy a XVII. század elején létrejön az erdélyi magyar irodalomnak egy később kibontakozó műfaja: a vezető közéleti embereknek saját korukról szóló „Emlékírat”-a. Ennek első képviselője Mikó Ferenc, aki – amint Makkai mondja – históriájában a maga életében történt erdélyi dolgokat örökíti meg.

Szilágyi Sándornál olvashatjuk, hogy Mikó 1584–1613-ig leírt eseményei Básta korába és Báthori Gábor dolgaiba enged bepillantást, mégpedig kritikai alapon. Kevésbé terjedelmes munkáját Szilágyi gazdag tartalmi mondanivalója miatt ítéli becsesnek. Kiemeli azt, hogy ez a Bethlen Gábornak ajánlott, 1584–1612-közötti kor eseményeit tárgyaló munka a „beavatott” tollával íródik. A munka címe: „Erdélyországnak siralmas változásai”.

Tamóc Márton „Erdély művelődése Bethlen Gábor és a két Rákóczi György korában” (1978) és Beöthy Zsolt már említett munkája szerint Mikó „egyenes indulattal és a dolgok cifrázása nélkül ír”.

Szilágyi Sándor így jellemzi történetírónkat: értelmes, elmés, familiáris és jó hazafi. E jó tulajdonságai ellenére azt mondja, hogy „Isten ostora volt rajta, mert szerelmes szívet adott bele, s ahhoz rút termetet. Kisded, igen szörbeborult, szőke és kékszemű volt.”

Ötven éves korában hunyt el. Gyulafehérváron 1635. július 28-án a kistemplomban helyezik örök nyugovóra. Temetésén jelen van az ország színe-java.

Kelemen Miklós

Templomaink története

Füzesgyarmat

„Valahányszor a templomot nézem,
Lelkemet rá emelkedni érzem,
Az emberek oda szoktak járni,
Gondjaik közt enyhületet várni.

A harangok csengő-bongó nyelve,
Aggót, ifjat hívogat e helyre,
S óh, be kész rá jönni valamennyi
E hajlékban vigasztalást venni.

Ki hajléka, hisz senki sem lakja?
Ember mindig gazda nélkül kapja,
Nézd a tornyot, nézd, fölint az égre
Emlékeztet a nagy istenségre.

Szent ez a hely, minden azt jelenti,
Illetlenül meg ne sértse senki,
Égre néző tornya magyarázza,
Hogy a templom a nagy Isten háza!

(Demeter Dénes erdélyi népi költő verse)

Itt az Alföld kálvinista és katolikus, de többnyire hitetlen tengerében szérenykedik kis unitárius közösségünk a gyönyörű szép, fehér templomocskájával. Rendhagyó ennek az egyházközségnek a születése, szóljunk erről is néhány szót a krónikás feljegyzései alapján. Ez a krónikás Gálffy Kálmán lévita-tanító, az erdélyi Korond szülötte. „Füzesgyarmaton évszázadok előtt – amint azt a Füzesgyarmati Krónika 1838-as kiadványa, feljegyzése írja – már alapjában megerősödött református egyházközség állott. Körülbelül a reformáció korára vezet vissza keletkezését. Azóta szelíd, jóindulatú lelkipásztorok vezetése alatt igen szép haladást, fejlődést tár elénk... Legelőször Erdély bércei közt terjedett el az új hit: az unitárius hit. Később elterjedt az egész országban, mit az erőszak újra elnyom, de ismét, mint a lefojtott tűz, újra fellobban, és mindig nagyobb-nagyobb tért hódít magának. Ugy 1580 táján itt az Alföldön is számos virágzó egyházközsége volt az unitáriusoknak.

A nagylelkű temesvári pap, Karádi Pál volt a megalapítója, aki lelkes buzgósággal vezette híveit az igazság utain, míg a lelkiismereti szabadság bilincsekbe nem veretik, mellyel az egyházközségek részint megsemmisülnek, részint más felekezetekbe olvadnak bele. Az elnyomatás után a délibábos rónaság lakói híreit sem hallották az unitárius vallásnak. 1882-ben alakult meg Hódmezővásárhelyen néhány lélekkel az első egyházközség. Innen és a még régebben alakult budapesti egyházközség lelkes vezetőitől hullámszótt ide-oda az Alföld néhány községébe. A 80-as évek után tűnik fel egyszerűségéért, Dévaványán, Mezőberényben, Orosházán, s legutoljára Füzesgyarmaton sorakozik egy-egy kicsiny sereg az egyszerű igék mellé. Természetesen gúny, irigység, rágalom pótolja a régi üldözést... Az 1900-ik évben megfosztá a halál Füzesgyarmat község református polgárait a mély szellemű papjától: Szilágyi Mártontól. Két évig volt üresedésben a lelkesi szék. Ez az idő éppen elég volt arra, hogy gonosz fondorlatokat eszeljenek ki némelyek, amik később az egyház szakadását idézik elő. 1902 július havában bekövetkezett a lelkesválasztás napja. Alaposan folyt a korteskedés. A szegény nép azt sem tudta, kire hallgasson. Hát mit volt mit tenni, aki többet ígért, arra adta szavát. Korteskedés körül legjobban kiténtek a még akkor egri lelkes megbízottai, akik oly nagy ügybuzgalommal

munkálkodtak, hogy az egész község munkásosztályát – mely számban nagyobb a földbirtokos osztálynál – sikerült nevezett lelkes pártjára megnyerni, egyúttal a község békéjét is felforgatni. Hogyne, mikor egyházi járandóságok elengedéséről volt szó, hiszen úgyszólván annyi a fizetnivalója a szegény népek, hogy se szeri, se száma. Itt kezdődik a földbirtokos osztálynak a meghasonlása a munkásosztállyal. A választás megtörtént. Az ígéretekkel megvesztegetett párt győzött. A gazdagabb osztály, amely eddig az egyház java volt, lelkiileg megsértve, határozottan tiltakozott az ilyen eljárás ellen, s ezt kifejezendő, 104 tagú küldöttséget menesztett az egyházkerület püspökéhez a választás megsemmisítésének ügyében, ki az előadottak után meggyőződik az igazság felől, s megígéri ügyük békés elintézését. Három egyházkerületi gyűlés tárgyalja ügyüket, eredményül ők lettek a bűnösök. A szegény pírja ült a napbarnította arcaikon. Ezt elviselni nem tudták. Egy ízben az egyház köresperesét kérték az ügy békés elintézésére, kijelentvén, hogy mindent meg nem történt dolognak fognak tekinteni, ha a meghasonlást eléidéző nemes hivatású egyéneket más községbe helyezik, mert ők ezután minden kellemetlenségtől óvakodni akarnak. Az esperes durván elutasítja őket. Mikor már látták, hogy sehol nem adnak elégtételt nekik,

elhatározták, hogy az egyház kebeléből kilépnek. Ebbéli szándékokban néhány szabadon gondolkozó, művelt községi lakos igyekezett felvilágosítani őket. A legközelebbi rokon vallást, az unitáriust ajánlották. Megismervén főelveit, néhány nap múltán 147 lélek iratkozott át. Itt kezdődik a füzesgyarmati unitáriusok története.

„Azután, mikor a Gondviselés ide vezérelt engem – írja a krónikás Gálffy Kálmán – teljes tehetséggel egyszerű elveink megmagyarázásával foglalkoztam, mellyel számos kebelnek megnyertem rokonszenvét s vallásunk iránti gyűlöletét békességgé igyekeztem változtatni, mi, hála Istennek, részben sikerült is... Adja az egek Ura, hogy e kicsiny sereg munkálkodása épületére váljon hazánkban, egyházunknak és a társadalomnak is egyaránt!”, 1902. év július 27-én alakult meg Füzesgyarmaton az unitárius leányegyházközség. Józán Miklós budapesti, Ádámossy Gábor hódmezővásárhelyi lelkesek és Zoltán Ferenc mezőberényi kántortanító tartották az első iste-

ni-tiszteletet nagyszámú közönség előtt egyik atyánkfia, Homoki F. Lajos udvarán ... Egyházi beszédet Józán Miklós, a Duna-Tiszamenti unitárius egyházkör esperese tartott. Biztatta a híveket, hogy ne féljenek, mert „tetszett az ő Atyjoknak, hogy adjon nekik országot”... „Unitárius templomunk keletkezését a hívő lélek áldozatra kész buzgóságának köszönheti. Mióta egyházközségünk Füzesgyarmaton megalakult, azóta egy nádflódeles kis házikóban tartottuk istentiszteleteinket. A hívek szívében visszhangra találtak az unitárius hit egyszerű igéi. Lelkük teljesen meg volt nyugodva. De vágyódtak egy, az Isten dicsőségéhez méltó hajlék után. Nem azért, hogy szebb házban imádhassák az Urat, hanem, hogy az unitárius erények a világosság, a szabadság és az egyszemélyű Isten tisztelete a nagy magyar Alföldön is állandó, az idők viharával is dacolni tudó templomban hirdettessenek. A szeretet Istene velünk volt. Adott utat, módot, vágyat akaratumk megvalósítására. 1903 év tavaszán, mikor a mezők szárnyas dalosainak föl-fölcsendülő harmóniája az emberi kebelben újabb és vidámabb érzelmeket keltett, s az öreg föld is megvénült ruhája helyett újabbat öltött, akkor a természet műveinek gyönyörei tette szólnak híveinket is, hogy a mindenséget ily szép renddel fenntartó láthatatlan erőről, az Istenről megemlékezzenek. Egyszerre a természet ilyetén megújulásával, megújulásával fogtunk neki

a szent munkának: a templomunk felépítésének 1903. június 24-én. Oh, mily szép volt nézni az Úr házában növekedését, mely napról napra szebb, istenibb lett, míg végre 1903. november 5-re elkészülvén, egyházközségünk megbízottai átvették... Tervezője Borsothy Géza magánmémők úr szívességből készítette a tervet, sőt még az építkezés kezdetétől az épület átvételéig tartó felügyeletet is megígérte, mit nagy lelkének sugallata szerint teljesített is... Templomépítetési költség címen 10.000 korona volt előirányozva. Egyházközségünk, mivel csak még egy éves volt, nem rendelkezett ekkora összeggel, melyből az építkezés költségeit fedezhette volna. Ennek következtében a budapesti unitárius egyházközséghez fordultunk, folyamodtunk segítségért, segedelemért, kérve 10.000 korona kölcsönt. A kért összeg meg is adatott 5% és 500 korona félévi törlesztés mellett, melyet még azon év június havában fel is vettünk és a nevezett célra fordítottuk. A templom felépítését ifj. Szrenkányi Pál mezőberényi építész vállalta és épített fel 4250 koronáért... Az Úrnak Stonja 1903. november 8-án adatott át rendeltetésének szép és maradandó emlékü ünnepélyvel, amelyik lelki épületére szolgált egész Fűzesgyarmatnak. Most meg kell emlékeznünk e helyen is a tőlünk térben távol lévő, de hitben, vallásban együtt érző angol unitárius hitrokonainkról... akik, midőn megtudták, hogy templomot építünk, 1.000 koronával járultak az Úrnak asztalához. Hálára buzdul szívünk nevük hallatán!"

A templom építéséhez nagyon sokan járultak hozzá. Az áttértek közül 75 egyháztagnak örzi nevét a feljegyzés. Rajtuk kívül 3 más vallású is segített, de az unitárius vallásközösség is kivette részét az adakozásból Homoródalmástól Vargyasig. A felszenteléskor Ferencz József nagynevű püspökünk így üzent: „Az Úr örkdjék templomotok felett. Valahányszor abba beléptek, találjon ott lelkek békét, nyugalmat és örömet. S a hitkülönbség, mely titeket külön templom építésére indított, soha ne szolgáljon akadályul a felebaráti, a testvéri szeretet gyakorlásában.” József Miklós felszentelő esperes így beszélt: „Állj azért és világolj soká, örökké tiszta erkölcs öre, te kedves kis templom! Állj és világolj, mint világító torony az élet zajló tengerének partján. Nyújts vigaszt és jóreménységet még a hajótörötteknek is. Tündököljenek feletted tiszta fényben, mint őrző angyalaink, a hit és erkölcs vezércsillagai!” Ez a fűzesgyarmati unitárius templom szerzetési története. A második világháború pusztítása minden más feljegyzést elvitt. Idősebb híveink elbeszéléséből tudjuk, hogy a templomot csak tornya nélkül tudták felépíteni, amit az egyik mellékelt korabeli fénykép is tanúsít. Az elmúlt év telén keresett fel az erdélyi Nagyváradon élő Kiss Török Ildikó színművész Németszágba kitelepült édesapja, hogy elkészítse édesapja nyomdokait kutassa.

Az ő elbeszélése szerint lelkész-apja éppen akkor papskodott itt az 1910-es években, amikor a torony is felépült, éppen olyan szép kivitelezésben, mint a templom. A bejárat fölött ezt a dátumot olvashatjuk: 1911. Az ő idejében, Kiss Sándor papsága idején, aki friss, Amerikában tanuló akadémistaként került ide, sikerült abban az esztendőben felszereltetni a nagyobbik harangot azoknak az embereknek segítségével, akikkel rokonságba került édesapja újraházasodása révén. Sajnos, nem tudunk többet az ő papskodásáról az említett okok miatt.

A háború után, Kincses László papsága idején készül el a másik harang, 1924-ben. Ekkor már önálló egyházközség Fűzesgyarmat. Gálffy Kálmán egyházközségalapító beházasodás és valamilyen sértődöttség miatt átáll a kálvinista egyházba. Nemsokára Kincses tiszteletest is elbocsátják, mert hűségese követője volt Kun Béla kommunizmusának.

Neje a 20-as években megszületett telekezeti iskola híres tanítónője, és az is marad az iskolák államosításáig. Keze alól sok unitárius és más vallású, főként zsidó és katolikus növendék került ki. Rátermettsége folytán az államosítás után is sokáig megőrzi, talán nyugdíjazásáig, állását, de emellett unitárius voltát és egyházközségi tagságát is. Pedig sem ő, sem férje nem voltak unitáriusok, csupán meggyőződésük vezette el az erdélyi telekezet kebelére.

Kincses Lászlót az erdélyi Darkó Béla követte a papságban. A második világháború kisebb sérülésekkel megúszta a templom. A háború alatt Darkó hazament Árkosra lelkészkedni. Ide Bajor János, frissen végzett pap került. A templom élete nem változott az egymást cserélő papok ideje alatt. Bajor elment 1956-ban. Utána beszoigalók következtek: Vörös István, Bencze Márton, Huszti János, Szász János, aki innen nősült először. 1958-tól 1962-ig Kelemen Miklós a helyi és a környéket pásztroló lelkész. A templom kisebb-nagyobb javításokat kap, de nem jelentőseket. 1963-ban az erdélyi Lókodból telepedik át László Andor, aki Budapestről jár le gondozni a gyülekezetet. Az ő idejében 1969-70-ben kerül sor a templom nagyjavítására. Rettenetes csúnya szírnyalatokkal rúttják el a falakat, még Rákosi-piros is kerül rá. 1971-ben Bajor János kezdi meg a beszoigalást. Közel 20 évi munkája alatt a tetőt átjavítják, a torony bádogtetetjét kijavítják és átfestik, a nagyobbik harangot villanyra szerelik, a templomba is bekerül a villanyvilágítás. 1990 áprilisában jelenlegi lelkész veszi át a gyülekezet vezetését. A megélt életben nagy gond a templom is. Már első évben, egy előbb elkezdett terv alapján, megújul a templom teljesen. Lelkész kérésére hófehér színre festik a templomot, így a vidék egyik legszebb istenházává válik. 1990 nyarán nagy ünnepség keretében fel is szenteljük. A következő évek is mindig hoznak valami újat. 1991-ben, egy konfirmációi ünnepség keretében felavatjuk a kisebbik, villanymeghajtásra szerelt harangot is. Ez ünnepséget a Magyar Televízió is közvetíti. Közben megoldjuk a templom téli fűtését és nyári hűtését egy hőlégbefújó szerkezettel. 1992-ben, szintén konfirmáció keretében felavatjuk az Erdélyből hozott faragott csillárt. Egyben megemlékezünk az egyházközség megalapításának 90. évfordulójáról. 1993-ban, ismét egy konfirmációval díszítve, megemlékezünk a templomépítés 90. évfordulójáról. Egy emléktáblát is elhelyezünk a templomépítő elődök munkájának emlékére. Ez az emlékező márványtábla le szeretné zárni a háborús emléktáblák sorát, amelyekből a második szintén mi állítottuk – talán az első közt a kommunizmus igájából felszabadult Magyarországon! – 1990 nyarán. Minden évben valami szépílést végeztünk gyönyörű kis templomunkon, hogy a vágyakozó léleknek valóban otthona legyen. Már két alkalommal helyet adtunk festménykiállításnak is, amiről a megyei lapunk is elismerően emlékezett meg. Sok szép ünnep, ünnepély, vasárnapi istentisztelet helye volt, és hisszük, hogy lesz ez a csodálatos istenháza.

Váltakozó évtizedek alatt, felemelkedésekkel, nagy-nagy zuhanásokkal megmaradt templomával az Alföld unitáriusága. Isten gondviselő szeretete soha nem hagyta elveszni az ő kicsinyeit. Hosszas, megpróbáló babiloni fogság után az Isten hegyén, nagy lelki békességet, nyugodalmat adó templomunkban győzedelmesen, bátran szól a kicsi nyáj ajkáról a megtartatás zsoltára: „Erős várunk nekünk az Isten!” Hiszük, hogy az is marad, és megtartja, megőrzi imádkozó népét!

Balácsi László

„Az igazság az Isten
tisztassága,
emberé csak ha rálel,
s aszerint él.”

Ratkó József

Új VILÁGLÁTÁS

A KÖLTÉSZET NAPJA

(április 11.)

A Kelet-Magyarországi Szabadelvű Protestáns Kör kultúrmissziós hagyományához hiven megemlékezik a költészet napjáról, egy kis ízelítőt adva a legfrissebb termésből.

Akaratunk mindig többet ígér

Ahová nem vezet út, a költészet oda is eljut; de nem mondja ott sem, hogy nem jöhettek ide, itt elveszettek vagytok, és semmi sem hozzátok méretezett. Nem mondja, hogy itt halál vár rátok, megannyi egyénre a személytelen, a szellem sírja. A költészet nem tud lemondani, hát nem mondja azt sem, hogy valótlan, amit sugallnak az egy kézfejen végződő napsugarak. Elrendeltté önmagunk teszszük magunkat, de elkerülhetetlen, hogy ne hasítson belénk: „Ki vagyok én, hogy ezt meg kell tennem. Én nem beszélhetek, mert a szám akadozó, a nyelvem lassú.” De végül mindig bennünk szólal meg a válasz is: én adok száját magamnak, s én tehetem magam némává vagy süketté, látóvá vagy vakká. Költészetem első szavait is ez a fölismerés teremthette, néhány elmélyült pillanat, s ha az idő nem ajándékozott volna meg többel, akkor is be kellene látni, hogy az emberöltő parány töredéke beváltott élettel teljesedett. Egy ember életében ez a néhány pillanat talán a gyerekkor, az önkéntelen emberélet vége. Az emberiség fejlődéstörténetében pedig az a megjelölhető pont, amikor a metafizikai szorongás a már elmélyedni képes ember elé varázsolta a halált, amikor már érzelmi szálak, egyéni kapcsolatok fűzték őket egymáshoz; tehát fölismerték a mulandóságot. Milyen rövid az az idő, amíg gyermekként azt hisszük, hogy csak élet van és nem hal meg senki. Ma már bizonyosságként tudom, hogy ha valamit tenni akarunk életünk során, az a vágy mindig e kényszer nélküli élet, ama hajdani kisfiú szent akarata volt bennem. Mert akara-

tunk mindig többet ígér, mint ami van; és nem döntheti el életünket csupán az, ami kívülről érinti. Bár természetünk sajátja az alkalmazkodás is. De hogy erőt meríthessünk, nézzük példaként a boldog növényeket; e vegetatív lények mind az ég felé fordulnak. És nézzük a szomorú lényeket, ők mindig maguk elé merednek, a földre. Hát mit mondhatnék mást? Vegyük észre árnyékunkat a földön, határoljuk körül a porba húzott vonalakkal. Egy titokzatos lény árnyképét rajzoljuk körül! Mint képzeletben egy csillagot. Ide kíváncsoznak Szabó Lőrinc sorai: „Saját vérünkben és testünk minden szervében technika lüktet, és kémiai történet él. Vértestjeinkben vas hullámzik. A szerveket fémes elemek segítik. Gondolkodó erő, akarat, emlékezet, szenvedélyeink: mind-mind belső, fémes csillagképekhez fűződnek, amelyek feljönnek és alámerülnek s fölébresztenek vagy elaltatnak bennünket saját törvényeik szerint.” Az ismeretlen hatalmat miért keresnénk hát? Hiszen velünk is „istenekkel”, titokzatos misztériumokkal telt meg a Föld, a világ. Az ismeretlennel, az érthetlennel, a titok rejtekével az élet szűnne meg. Ismeretlenként fogadunk mindent a világon, és úgy vesszünk búcsút mindentől, mint egymástól egy futó ismeretség végén. Van-e tükör, amiben teljes egészében megpillanthatjuk önmagunkat? Nem felejtve el, hogy tükreinkkel is önmagunknak akarunk szolgálni; így törvényszerűen, szellemi képmásunk pedig szisztematikusan fődik el, rejti homályba arcunk nem tetsző vonásait.

Ószabó István

Kérdés

(Nyitrai Levente unitárius lelkészhez)

Felteszem, egyszer esszével válaszolsz.
Mitől lesz a lélek madár-rokon,
már innen túl szörnyű való álmokon,
kikötve mégsem homok-zátonyon?

Mekkora százezer galamb-szárnyahossz,
ha üzen a sors templomtornyokon
át, s továbbítják a falvak, városok;
amint a nyelvünk élő várromok?

Megfordult a vers román Gulágokon,
s a bizakodó szépség visszajött. –
Rokon rokonnal nem találkozott,
de interferáltak szárnyas ritmuson
a vágyak, amelyeket meg nem ölt
a szív, s a kollektív gyalázatok.

S ha a szonettfélét igazíthatom;
miért, hogy a lélek csak madár-rokon?

(1994. december 30.)

Kállal Emőd

Ajkamtól egy vers

Ha az ajkam harcba vágyik
Rezdülve bús barátok könny-szaván,
Szétvetek én csöndben köztetek
ravaszán, hiú haramiák.

Varjúszárnyon közelepsz tavasz
tudva, látva, hogy szép szavakban féltelek,
Sírni kén', hisz minden szó hasztalan,
egyedül én feléd mégsem léphetek.

Ha a tekintetek sírva hívnak
áldva Isten-álmom dölyföldő dalát,
A jövővel ajkamon galambszárnyra kélve
harsogom vágyva száz szavát.

Bár bőrömön láncok, béklyók,
testemmel értetek mit sem tehetek,
Kiszorul belőlem egy pillanat,
Ajkamtól egy vers: Ébredjetek!

Mogyorósi Dénes

A Zsinati Főtanács dokumentumaiból

Amint arról lapunk 1994/12 száma tudósított, múlt év novemberében Zsinati Főtanácsunk ülést tartott. Akkor közzétük a megválasztott tisztségviselők névsorát is és jeleztük, hogy a főtanács anyagaira a későbbiekben visszatérünk. Elsőnek most az Unitárius Alapítványról elhangzott jelentést tesszük közzé.

Unitárius Alapítvány

Az eltelt 6 év beszámolójának fontos részeként kell megemlíteni, hogy Budapest, V. Nagy Ignác u. 2-4. székkel létrehoztuk az Unitárius Alapítványt. Ennek célja Egyházunk alapműködésének, karitatív és közszolgálati tevékenységének, nemzetközi kapcsolatainak támogatása.

Az alapító okirat 1993. február 27-én kelt, a cégbejegyzés 1993. június 8-án történt. A 11 alapító között az egyházi központ mellett valamennyi magyarországi unitárius egyházközség és a Kelet-Magyarországi Szabadelvű Protestáns Kör szerepel. Az Alapítvány induló vagyona 240.000,- Ft volt, mely a különböző adományokkal azóta szerény mértékben 76.000,- Ft-tal és 210 dollárral gyarapodott.

Az Alapítvány kezelője egy 7 tagú kuratórium, képviselői az elnök és a titkár. Az Alapítvány nyitott, támogatóként minden belföldi és külföldi természetes és jogi személy csatlakozhat. Formális csatlakozás nélkül is lehetséges az Alapítvány támogatása készpénzzel, de a célok elérését segítő szolgáltatások, illetve vagyontárgyak felajánlásával is. Az adományok az adóalapból leírhatók. A pénzügyi vagyon 50%-a mindenkor tartósan lekötött az Alapítványnak az OTP-nél vezetett forint – illetve devizaszámláján. Az ezen felüli vagyon használható fel pályázati rendszerben; a pályázati kiírásokat és a kuratórium döntéseit az Unitárius Életben közzé kell tenni.

Az Alapítvány Kuratóriuma eddig két pályázatot írt ki, illetve bíralt el.

Az egyik régi egyházzenei hangzóanyag készítésére szolt; az 50.000,- Ft pályadíjat a Musica Historica együttes kapta, és vállalását teljesítette. A másik pályázat 30.000,- Ft-os díját egy budapesti bábegyüttes nyerte, mely a műsorát erdélyi turnéra vitte, és a bevételt székelykeresztúri unitárius gyermekek (tanulók) megsegítésére fordította.

Az Alapítvány 1994. év végi készpénzvagyona mintegy 280.000,- Ft. Erdemes megemlíteni azok nevét, akik az 1993-94. évek folyamán adományukkal a nemes alapítványi célokat támogatták; ezek: dr. Kaplayné dr. Schey Ilona, dr. Németh Ernő, Lőrincz Dénes, Varga Sámuel, Vajda László, dr. Máthé Árpád, dr. Gellérd Judit, George Williams, MOL Rt.

Az Unitárius Alapítvány létrehozása jelentős eredmény, azonban hatékonysága csak akkor fokozható, ha vagyonaát a mostaninak többszörösére tudja szaporítani. A Kuratórium intenzívebb munkára irányuló tervei kirajzolódtak. Éppen ezért az egyházunk szolgálatára hivatott Unitárius Alapítvány felkarolását jó szívvel ajánljuk főtanácsai tagjaink és minden áldozatkész hívtünk, valamint rokonszenvezőink méltó figyelmébe.

Dr. Lőrincz Ernő

A Debreceni Disputa 425. évfordulója

A Debreceni Disputa 425. évfordulója alkalmából megemlékezésre került sor február 11-én a Kelet-magyarországi Szabadelvű Protestáns Kör és a Protestáns Közművelődési Egyesület debreceni csoportja közös rendezésében a debreceni Református Kollégium dísztermében. Az egész napos ünnepség része volt az a „békés disputa”, amely a reformáció heves szócsatájáról emlékeztet meg Dávid Ferenc és Méliusz Juhász Péter között. Szász János, a Teológiai Intézet igazgatója előadásában többek között kifejtette, hogy az unitarizmus a reformáció része, amit az idő be is bizonyított, hiszen az évszázadok befoltozták azokat a sebeket, melyeket a régi teológiai viták ejtettek a két egyházon. Kocsis Attila, a debreceni Református Kollégium főigazgatója szintén a béke és megértés mellett szállt síkra. Előadást tartott még dr. Sztankóczy Zoltán egyetemi tanár, Nyitrai Levente lelkesközügyigazgató. A reformátusok részéről Matkó László múzeumigazgató, s több felkért korreferens járult a nap sikeréhez.

A szabadelvű protestáns nap zenei élményét a nagykárolyi Collégium Régizene Együttes szolgáltatta. A megemlékezés tábláját, melyet Simon Mihály tisztaadonyi falfaragóművész készített, a Hatvan utcai unitárius templom falán helyezték el.

Reménykedhetünk abban, hogy ez a békés Debreceni Disputa csak a kezdetet jelenti.

(– szerk –)

Bedő Albert, a biblikus unitárius

„Ahol az Úrnak lelke, ott a szabadság”. (2. Kor. 3:17.) – Ez az unitarizmus egyik alappillére. „Minden szabad, de nem minden épít”. (1. Kor. 10:23.) – És ez Bedő Albert, (1839–1918), erdőügyi államtitkár, akadémikus, a Budapesti Unitárius Egyházközség első gondnokának lehet a vezérigéje.

Nekünk, unitáriusoknak a szabad lelkiismeret szab törvényt. Hitünket nem félelemből, hanem szabad lelkiismeretből tartjuk. Mi, magyar unitáriusok mégis egyetértünk abban, hogy hitünk forrása az evangélium. A reformáció elvetette a „szenthagyományt”, mint a Biblia kiegészítőjét. Nekünk a dogmák is érvénytelenek, mert ellenkeznek a Biblia szellemével.

Ilyen unitárius volt Bedő Albert is, Dr. Bedő Lajos sepsiköröspataki, csehétfalvi, majd recsenyédi lelkész fia. Bedő Albert maga is tanult teológiát. Végül mégis erdőmérnök lett. Tanárnak hívta meg a Tordai Unitárius Gimnázium, de az állást nem sikerült elfoglalnia. Szakmájában azért a lehető legfényesebb pályát futotta be. Májig nagyrabecsülük szakirodalmi munkásságát, az erdőrendészet ma is az ő elgondolásai alapján működik. Az általa létesített erdész szakiskola ma is fennáll, és az ő nevét viseli. Bedő Albert oroszánrészt vállalt az első budapesti unitárius templom építésében.

Kelemen Miklós az Unitárius Élet 1989. nov-dec-i számában megemlékezik arról, hogy Bedő Albertet már 1918-ban „konzervatív” unitáriusnak tartották. Teológiai munkásságát az Unitárius Közlöny munkatársaként fejtette ki. Gondolkozását inkább Blandrata konzervativizmusa, mint Dávid Ferenc forradalmisága ihlette meg.

Bedő Albert többször tűzött ki százkoronás pályadíjakat unitárius prédikációkra – látszólag nem unitárius textusokból. A magas díjakat azok a pályázók nyerték el, akik a kihívást képesek voltak megérteni: minden textus unitárius, ha unitárius értelmezését megtaláljuk.

– „Mert amíg az Ég és a Föld el nem múlik, – mondja Jézus a Hegyi beszédben, – ... egy vessző sem vész el a Törvényből, míg minden, be nem teljesedik”. (Mt. 5:18.) Ebben, unitárius módra, nekünk is hinnünk kell.

Nyitrai Levente

Egyházközségeink életéből

Pestszentlőrinc

Február 26-án volt Pestszentlőrincen a gyülekezeti összejövetel. Dr. Jakab Jenő olvasott Bibliát. Ezt követően Szentmihályi Szabó Péter tartott igen elgondolkoztató, nagy sikerű előadást „Parva sapientia regitur mundus” címmel. (:Kevés bölcsességgel kormányozzák a világot:)

Végül Dr. Lőrincz Ernőné mondott köszöntőt az előadóra.

A tortát, Sepsi Kovács Éva ajándékát – Dr. Kaszai Csaba egyházi jogtanácsos nyerte.

A kitűnő borsostokányt Bányai Emőke vezetésével Tóthné Erdő Mária és Szűcs Erika főzték; az Erdélyből hozott lisztből Tódor Albert és Szűcs György presbiterek készítették a puliszkát.

Högyes Endre utca

Március 18-a ismét a gyülekezeti összejövetel és szeretetvendégség napja volt a Högyes Endre utcában.

Dr. Murvay Sámuel főgondnok megnyitó beszéde után Fodor Viktor evangélikus kórház-lelkész tartott áhítatot. Régi ismerősként jött ide, már három éve, hogy Kászoni Józseffel együtt részt vesznek a nyári, tiszadobi Ökumenikus Gyermektábor munkájában.

Szinte Gábor egyetemi tanár, festőművész előadása „Michelangelo és a reformáció” címmel lenyűgöző volt. A kor történelmi és teológiai háttérébe helyezve, diaképek segítségével mutatta be Michelangelo *Utolsó Ítélet*-t, amely a Sixtus kápolnában, a Vatikánban látható. A tanár úr egészen új megvilágításba helyezte a festményt és történetét, amit remélünk, nemsoká az Unitárius Életben is olvashatnak azok, akik nem lehettek jelen.

Az előadás után Kászoni József lelkész konfirmandusai mutatkoztak be rövid műsorral, majd a szokásos vacsora következett, amit a gyülekezet fáradhatatlan asszonyai készítettek: Csiki Zelma, Mag Elvira és Szentpáli Lidia. A pénztárosi teendőket ez alkalommal Silye Lidia látta el.

Füzesgyarmat

Ebben az évkezdésben nem sok esemény volt kis közösségünk életében. Templomunk látogatottsága megfelelt az eddigieknek. Ha eseménytelenül is ment el e két hónap, de nem lelkesedés nélkül.

Január 15-én számos érdeklődő jelenlétében sikeres számadó közgyűlést tartott a gyülekezet, amelyen egyebek mellett presbiterek választottuk id. Károlyi Zsigmond testvérünket, akinek munkájára Isten gazdag áldását kérjük az elkövetkezőkben. Makai Lajos, nagybeteg testvérünknek tiszteletbeli presbiter címet adományoztunk a gyülekezetünkhöz való szeretetteljes ragaszkodásáért és hűségéért.

Február utolsó vasárnapja délutánján megtartottuk vallásos összejövetelünket. (Részletek a füzesgyarmati Unitárius Kereszténység című kiadványból)

Orgonaavatás

Szeretettel értesítjük kedves híveinket, hogy dr. Kis Zoltán presbiter afia, a Templomfelújító Bizottság elnöke kezdeményezett, és az egyházközség előjárósága által támogatott orgonaépítési terv megvalósult. Ezúton mondunk hálás köszönetet mindazoknak, akik adományukkal vagy munkájukkal elősegítették egy régi álom valóra válását.

Az Albert Gábor miskolci mérnök-feltaláló által tervezett és épített orgona felavatására 1995. április 30-án de. 10 órakor a Nagy Ignác utcai templomunkban ünnepi istentisztelet keretében kerül sor, Bencze Márton püspök és Orbókné Szentiványi Ilona püspökh. szolgálatával Lozsányi Tamás orgonaművész közreműködésével.

Az ünnepi eseményt a Kossuth rádió egyenes adásban közvetíti, ezért kérjük kedves híveinket, hogy helyeiket a templomban legkésőbb 9.45-ig elfoglalni szíveskedjenek.

Unitárius könyvesbolt nyílt!

Az egyházi főhatóság 1994-ben hozott egyik döntése alapján 1995. január 1. napjával létrejött a MUE első gazdasági vállalkozása, a *Heltai Gáspár Kiadói, Kereskedelmi és Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság* (röviden: *Heltai KFT.*) A KFT. keretében, illetve üzemeltetésében unitárius könyvesbolt is működik. A *Heltai Gáspár Könyvesbolt* a *Bp. Alkotmány u. 12. sz. alatt* – szombat és vasárnap kivételével – naponta 9–17 óra között tart nyitva. Kínálatában többek között unitárius és más protestáns kiadványok, gyermek- és ifjúsági irodalom, bibliák (magyar és idegen nyelveken), a *Szent Jeromos Bibliatársulat*, a *Kálvin Kiadó*, az *Evangélikus Sajtóosztály*, a *Baptista Kiadó* és az *Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem* kiadványai találhatók.

Sánta Ferenc atyánk fia, a közelmúltban egy nagy értékű könyvet bízott Dr. Jakab Jenő lelkésznek, megőrzésre.

Az 1784-ben Kolozsvárott nyomtatott könyv címe:

„Mennyegzői versek Sófalvi József a kolozsvári reformátum collegium Theológiát tanító professzorának és T. nemes Farkas Susanna asszonynak.” Egybe kötötték – nyilván a későbbi tulajdonosok – Aranyosrákosi Székely István szabédi unitárius pap verseit és az általa gyűjtött egyéb verseket.

Jegyzetben megírják, hogy nevezett lelkész fia volt a későbbi püspök, aranyosrákosi Székely Sándor.

Ez a könyvritkaság most az Unitárius Egyház könyvtárába került.

Köszönet érte Sánta Ferencnek.

Gergely Sándor békéscsabai afia szerkesztőségünknek írt levelében tájékoztat egy örömteli eseményről. Kezdeményezésére a család szülőfaluja, az erdélyi *Désfalva* és *Harangláb* lakosainak megsegélyezésére akció indult a *Magyarok Világszövetsége Békés Megyei Karitás Szervezete* segítségével. A megszervezésben részt vett *Hegedűs Miklós*, Gergely Sándor egykori kolozsvári unitárius gimnáziumbeli osztálytársa is. Felvették a kapcsolatot *Szentgyörgyi Sándor* désfalvi unitárius lelkésszel. A segélyszállítmány, mintegy 15 mázsa ruhanemű, június 4-én indul Erdélybe, Désfalvára.

A levelet örömmel olvastuk, szívből gratulálunk Gergely Sándor afiának a sikeres akcióért, és reményünket fejezzük ki, hogy lapunkban egyre több önkéntes kezdeményezésnek, és azok sikerének adhatunk helyt.

HÍREK

Nemzeti Ünnepeinkön, március 15-én, az Operában rendezett díszelőadáson – melyen *Erkel Ferenc „Bánk Bán”* c. művét adták elő – egyházunkat **Bencze Márton** püspök és hitvese képviselte.

*

Kitüntetések március 15-én

A Magyar Köztársaság elnöke – a miniszterelnök előterjesztésére – nemzeti ünnepünk alkalmával a *Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztje a Csillaggal* (polgári tagozat) kitüntetést adományozta **dr. László Gyula** professzor afiának. *Kossuth-díjat* kapott **Jancsó Adrienne** színművésznő, aki szeretetvendégségeinket már oly sokszor tisztelte meg fellépésével. Mindkét kitüntetettnek szívből gratulálunk.

*

AZ EVANGÉLIUM SZÍNHÁZ tavaszi bemutatója **Thorton Wilder „A mi kis városunk”** c. darabjával április 22-én este 19 órakor lesz a Duna Palotában. (Budapest V. Zrínyi u. 5.)

*

A *Polgárdi Hírek* 1995. februári számában **Felhős Szabolcs** írását közli a polgárdi unitárius egyházközség életéről.

*

Az Evangélikus Élet március 12-i számában „Erdély új unitárius püspöke” címmel méltatást közöl **dr. Erdő János** kolozsvári püspökről.

*

Kiegészítés az amerikai unitárius elnökök című cikkhez.

Az első törvénymódosítást adták az amerikai nemzetnek:

John Adams, JEFFERSON, MADISON, Jon Quincy, Adams, Lincoln.

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

A Magyarországi Unitárius Egyház felhívja azon érettségizett unitárius fiatalok figyelmét, akik elhivatottságot éreznek a lelkesítő pályára iránt, hogy teológiai képzésre lehet jelentkezni. A tanulmányi időre az egyház ösztöndíjat és egyéb támogatást ajánl fel.

Érdeklődni lehet személyesen vagy írásban a Püspöki Hivatalnál.

Cím: Budapest, V. ker. Nagy Ignác u. 2-4. (munkanapokon 9-13 óráig).

Emlékezzünk Pál Józsefre...

Úgy gondoljuk, tartozunk emlékének annyival, hogy kiváló unitárius afiát érdemei szerint méltassuk. Bár nem Torockón született, kicsiny gyermekkorától kezdve szüleivel, testvéreivel ott élt. Mindig torockóinak vallotta magát. Iskoláit Kolozsváron végezte. Az Unitárius Gimnázium tanulója és a kollégium lakója volt. 1940-ben költözött Budapestre és a Postához ment dolgozni, ahol munkáját kiválóan végezte, és mint a Budakeszi Szanatóriumok postamestere, ment később nyugdíjba. A budapesti egyházközség örökös presbitere volt. Amíg egészségi állapota engedte, rendszeres templomlátogató volt, és bőkezű adakozó. Adományaival rendszeresen segítette a torockói, a hódmezővásárhelyi, a két budapesti és a pestszentlőrinci egyházközségeket.

Temetésén Bencze Márton püspök búcsúztatta, igaz unitárius érdemeit méltatta. Legyen áldott példamutató élete.

*

Szomorú szívvel búcsúzzunk **Németh Géza** református lelkipásztortól, az *Erdélyi Gyülekezet* és a *Reménység Szigete* jótékonyági központ megalapítójától, aki 62 éves korában nemes lelkét visszaadta Teremtőjének. Temetésén, március 8-án sok százan kísérték utolsó útjára a budafoki temetőben. **Hegedűs Lóránt** református püspök, **Tökés László** Királyhágómelléki református püspök, **Pánczél Tivadar** református lelkész, szolgatársai, más egyházak képviselői – köztük **Bencze Márton** püspök, **Kászoni József** lelkész és világi vezetők az unitárius egyház képviseletében – búcsúztatták, érdemeit méltatva. Legyen áldott példamutató élete, amellyel nemzetét és egyházát szolgálta mindig és minden körülmények között!

Unitárius műsorok

Április 15.

Húsvétvasárnap 15.45 MTV I.

„Örömhír”

Április 30.

vasárnap de. 10. óra

Kossuth rádió, istentisztelet a Nagy Ignác utcai templomból

HALOTTAINK

Kis Gergelyné sz. Jakab Irén
60 éves

Hartaházi Miklósné sz. Izsák Julianna 70 éves

Székely Sándor 88 éves

Isten adjon csendes pihenést eltávozott testvéreinknek az anyaföld ölében, lelküknek örök üdvösséget, a hátramaradott gyászolóknak pedig vigasztalást.

Felhívás

Nagypénteken, április 14-én a Nagy Ignác utcai templomunkban du. 6 órai kezdettel a passiót a Honvéd Művészegyüttes adja elő **Tóth András** karnagy vezetésével. Mindenkit szeretettel várunk.

Régiséget, hagyatékot, bútor, szőnyeget, képeket vásárol: **Wagner Sándor** műtárgykereskedő.

Tel.: 06/30-330-330

06/60-333-333

Lapzárta minden hónap 6-án van. A később beérkezett irásokkal szerkesztőségünk csak a következő hó lapzártaig tud foglalkozni. Kérjük ezt a beküldendő irásoknál figyelembe venni.

Laptulajdonos:

Magyarországi Unitárius Egyház

Felelős kiadó:

Bencze Márton püspök

Főszerkesztő:

Bencze Franciska

Szerkesztőbizottság:

Gálffy Gábor, Kászoni József, Muszka Ibolya, Nyitrai Levente

Szerkesztőségi titkár:

Sándor Gy. Mátyás

SZERKESZTŐSÉG CÍME:

V., Nagy Ignác utca 2-4. Budapest, 1055.

Telefon/fax: 111-2801

Terjeszti a Magyarországi Unitárius Egyház.

Előfizethető:

egyházi központunkban, a lelkesítő irodákban,

vagy egyházi csekkben, Unitárius Élet jellegével.

Évi előfizetési díj: 600.- Ft.

Egyes szám ára 50.- Ft.

Megjelenik havonta.

Kéziratokat nem őrizzük meg és nem küldünk vissza.

Index: 25 842

Készült a **Cerberus Kft.** gondozásában

(Budapest V., Kálmán Imre u. 23.)

Tel.: 132-3511)

Felelős vezető: **Schmidt Gábor**

HU ISSN 0133-1272